

ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СТІЙКОСТІ РУХУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО АГРЕГАТУ

Козаченко О.В., д-р техн. наук

(Харківський національний технічний університет
сільськогосподарства імені Петра Василенка, Україна)

Розглянуто вплив системи керування на стійкість руху сільськогосподарського агрегату для випадку зміни додаткової рушійної сили за синусоїдальним законом

Постановка проблеми. Наслідком порушення стійкості руху сільськогосподарських агрегатів, зокрема ґрунтообробних, є відхилення від встановлених вимог до якості виконання технологічного процесу, що полягає у нерівномірності обробітку ґрунту, наявності огріхів та перекриття поверхонь обробітку, неповне знищення бур'янів, а також збільшення витрат пального на виконання роботи. Усунення таких небажаних наслідків, що супроводжують роботу агрегату, може бути досягнуто шляхом вибору раціональних параметрів системи керування для заданих умов руху.

Аналіз останніх досліджень і публікації за темою. Відомі дослідження у галузі землеробської механіки [1,2] містять інформацію про суттєвий вплив стійкості руху агрегату на якість виконання технологічного процесу обробітку ґрунту. Коливання агрегату мають суттєвий вплив також і на його енергетичні показники [3]. При цьому стійкість швидкості руху агрегату, зокрема при виконанні ґрунтообробних операцій, забезпечує якість виконання процесу. В [4] для вивчення цієї проблеми розглянуто рух агрегату під дією рушійної сили та сил опору. Встановлено, що при зміні сил опору за синусоїдальним законом і постійному значенні рушійної сили, яка забезпечується системою регулювання енергетичного засобу, коливання відбувається навколо режиму швидкості, що має менше середнє значення у порівнянні із заданим. Це, у відповідності до [5], обумовлює фактичну ступінь нерівномірності руху агрегату. Але відомо [6], що для створення умов рівномірного руху є необхідним його керованість. Як правило, під керованим рухом розуміють наявність в машині автоматичної системи керування. Але для таких систем основним характерним недоліком є запізнення спрацювання за часом.

Мета дослідження. Розглянути вплив запізнення системи керування на стійкість руху сільськогосподарського агрегату при виконанні технологічного процесу для випадку зміни додаткової рушійної сили за синусоїдальним законом.

Результати досліджень. Для розгляду впливу запізнення системи керування на стійкість руху агрегату прийнято припущення, що зміна додаткової рушійної сили відбувається також за синусоїдальним законом. З урахуванням прийнятих умов, закон руху має наступний вигляд:

$$m_a \ddot{x} = \Delta P_p \sin \omega(t - \tau) - \Delta P_0 \sin \omega t, \quad (1)$$

де $\Delta P_p, \Delta P_0$ – максимальні значення відхилень рушійної сили та сил опору від середнього значення, відповідно;

τ – час запізнення по керуванню рушійною силою.

Для зручності розрахунків з урахуванням синусу різниці кутів $\omega t - \omega \tau$, представимо рівняння (1) наступним чином:

$$m \ddot{x} = (\mu_k \cos \tau - 1) \Delta P_0 \sin \omega t - \mu_k \Delta P_0 \sin \omega \tau \cos \omega t, \quad (2)$$

де μ_k – коефіцієнт реагування енергетичного засобу на зміну сил опору:

$$\mu_k = \frac{\Delta P_p}{\Delta P_0} \quad (3)$$

Аналіз рівняння (2) вказує на те, що найбільш раціональним керуванням є таке, коли робоча швидкість агрегату V_a є постійною при виконанні робочого процесу. Ця умова може бути дотримана, коли права частина цього рівняння дорівнюватиме нулю, тобто при $\tau = 0$ і $\mu_k = 1$. Практична реалізація умови, коли $\tau = 0$ є малоймовірною, можна тільки з'ясувати вплив часу τ на коливання робочої швидкості і висунути умови до його раціонального значення. Значення коефіцієнта реагування може здійснюватися в межах, які відрізняються від наведеної умови $\mu_k = 1$, але ці значення також повинні підпорядковуватися вимогам до стійкості руху агрегату.

Після дворазового інтегрування рівняння (2) одержимо значення переміщення та швидкості руху агрегату.

$$\begin{aligned} X &= -\frac{\mu_k \Delta P_0}{m_a \omega^2} \sin \omega(t - \tau) + \frac{\Delta P_0}{m_a \omega^2} \sin \omega t + C_1 t + C_2; \\ \dot{X} &= -\frac{\mu_k \Delta P_0}{m_a \omega} \cos \omega(t - \tau) + \frac{\Delta P_0}{m_a \omega} \cos \omega t + C_1. \end{aligned} \quad (4)$$

При початкових умовах : $t = 0; X(0) = X_0; \dot{X}(0) = V_a$, постійні коефіцієнти C_1 і C_2 дорівнюють:

$$\begin{aligned} C_1 &= V_a - \frac{\Delta P_0}{m_a \omega} (1 - \mu_k); \\ C_2 &= X_0, \end{aligned} \quad (5)$$

а значення переміщення та швидкості руху агрегату за умови $t \geq \tau$ мають наступний вигляд:

$$\begin{aligned} X &= X_0 + t \left[V_a - \frac{\Delta P_0}{m_a \omega} (1 - \mu_k) \right] + \frac{\Delta P_0}{m_a \omega^2} [\sin \omega t - \mu_k \sin \omega(t - \tau)]; \\ \dot{X} &= V_a + \frac{\Delta P_0}{m_a \omega} \{ \cos \omega t - 1 - \mu_k [\cos \omega(t - \tau) - 1] \} \end{aligned} \quad (6)$$

Для аналізу отриманих співвідношень доцільно розглянути окремі випадки. У першому випадку, коли прийняти значення коефіцієнта $\mu_k = 0$ [4], переміщення і швидкість руху агрегату визначаються залежностями:

$$X = X_0 + V_a t + \frac{\Delta P_0}{m_a \omega^2} (\sin \omega t - \omega t);$$

$$\dot{X} = V_a + \frac{\Delta P_0}{m_a \omega} (\cos \omega t - 1) \quad (7)$$

При цьому встановлено, що коливання відбуваються біля режиму постійної швидкості, яка дорівнює: $V_a - \Delta P_0 / m_a \omega$. Це пояснюється зміною складової сили опору згідно синусоїдального закону при постійному значенні рушійної сили. У другому випадку, коли прийняти значення коефіцієнта реагування енергетичного засобу $\mu_k = 1$, значення переміщення і швидкості руху дорівнюють:

$$X = X_0 + tV_a + \frac{\Delta P_0}{m_a \omega^2} [\sin \omega t - \sin \omega(t - \tau)];$$

$$\dot{X} = V_a + \frac{\Delta P_0}{m_a \omega} [\cos \omega t - \cos \omega(t - \tau)]. \quad (8)$$

З першої формули системи (8) випливає, що коливання значень пройденого агрегатом шляху відбувається навколо режиму постійної швидкості V_a , коли спостерігається рівновага рушійної сили P_p і сили опору P_0 . Розглядаючи швидкість руху агрегату, можна стверджувати, що її коливання залежить від часу запізнення керування τ . При $\tau = 0$ відбувається стійкий рух агрегату з робочою швидкістю V_a . При збільшенні часу запізнення керування τ спостерігається коливання швидкості руху агрегату, і воно збільшується із збільшенням значення τ .

Аналіз розрахунків залежності швидкості руху агрегату від коефіцієнта реагування енергетичного засобу на зміну сил опору μ_k та часу запізнення керування τ (рис. 1) підтверджує висновок про коливання миттєвої швидкості біля режиму заданої робочої швидкості V_a .

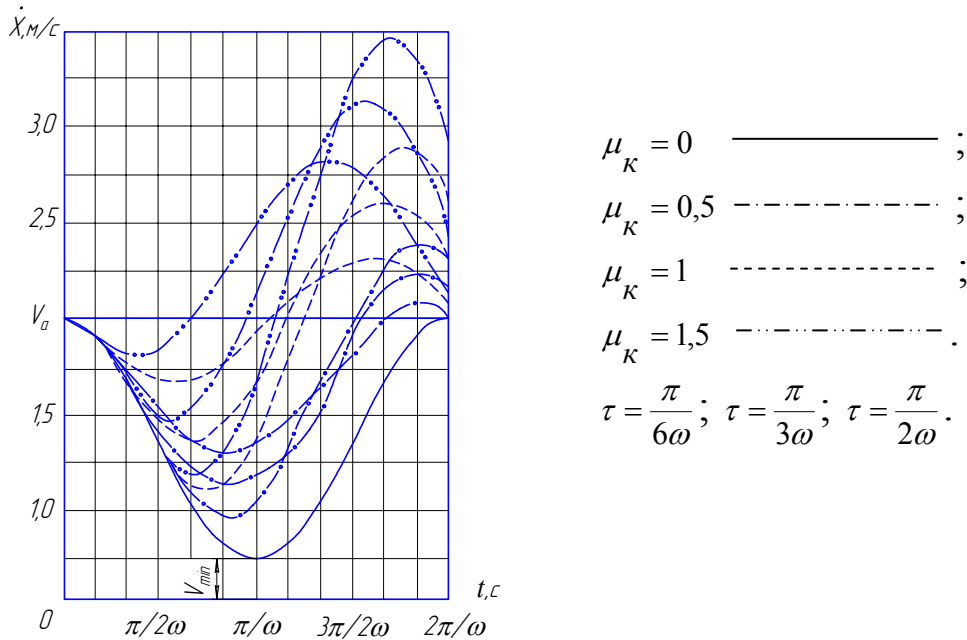

Рис.1 Залежність швидкості руху агрегату від часу запізнення керування μ_k та коефіцієнта реагування τ

У порівнянні з випадком, коли $\mu_k = 0$, швидкість руху агрегату V_a зростає зі збільшенням часу запізнення керування агрегатом, але не перевищує максимального відхилення швидкості руху. Дослідження впливу на коливання робочої швидкості агрегату для випадків, коли $\mu_k > 1$ і $\mu_k < 1$ дозволяють зробити наступні висновки. При зменшенні значення коефіцієнта реагування до 0,5 амплітудне значення робочої швидкості у від'ємній зоні збільшується, а в додатній зоні зменшується у порівнянні з випадком, коли $\mu_k = 1$. При збільшенні коефіцієнта μ_k до 1,5 спостерігається протилежний випадок, а саме, у від'ємній зоні амплітудне значення зменшується, а в додатній збільшується. При цьому коливання швидкості руху агрегату при $\mu_k = 0,5$ спостерігається при зменшенні робочої швидкості агрегату V_a . При $\mu_k > 1$ коливний режим швидкості руху агрегату перевищує роботу швидкості агрегату.

Висновки

1. Система керування енергетичного засобу суттєво впливає на стійкість руху при виконанні технологічного процесу обробітку ґрунту.
2. Стійкість руху сільськогосподарського агрегату забезпечується найбільш ефективно у випадку зміни рушійної сили за законом зміни сил опору при тому амплітудному значенні та часом запізнення керування до 1/6 періоду коливань.

Список літератури

1. Пашенко В.Ф., Ким В.В. Методика построения математических моделей устойчивости движения механических систем: монография. – Х.: Харьк. нац. аграр. ун-т им. В.В. Докучаева, 2010. – 115 с.
2. Хачатрян Х.А. Стабильность работы почвообрабатывающих агрегатов. – М.: Машиностроение, 1974. – 205 с.
3. Цвык Б.Д., Степанов В.Е. Влияние колебаний МТА на его энергетические показатели // Механизация и электрификация сельского хозяйства. – 1982. - № 9. – С. 34-35.
4. Козаченко О.В. Исследование движения сельскохозяйственного агрегата с помощью энергетической модели // Экология и сельскохозяйственная техника. Т.2 Экологические аспекты производства продукции растениеводства, мобильной энергетики и сельскохозяйственных машин: Материалы 4-й научно-практической конференции. – СПб.: СЗНИИМЭСХ, 2005. – С. 388 – 393.
5. Горячкин В.П. Собрание сочинений в 3-х томах. Под редакцией Н.Д.Лучинского. – М.: Колос, 1968.
6. Лурье А.Б. Динамика регулирования навесных сельскохозяйственных агрегатов. – Л.: Машиностроение, 1969. – 288 с.

Аннотация

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ УСТОЙЧИВОСТИ ДВИЖЕНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО АГРЕГАТА

Козаченко А.В.

Рассмотрено влияние системы управления на устойчивость сельскохозяйственного агрегата при движении для случая изменения дополнительной движущей силы по синусоидальному закону.

Abstract

THEORETICAL RESEARCHES OF STABILITY OF MOTION OF AGRICULTURAL AGGREGATE

A. Kozachenko

The influence of management on the stability of the agricultural unit for motion in the case of an additional driving force for change sinusoidal.

УДК 621.757

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СКЛАДАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У МАШИНОБУДУВАННІ

Чибіряк Я.І., Ващенко С.М., Алексенко О.В., Дерев'янчук А.Й.
(Сумський державний університет)

Робота присвячена питанням скорочення тривалості виробничого циклу завдяки побудові раціонального варіанту послідовності складання. Розроблено метод синтезу раціональних варіантів послідовності складання виробів, що враховує ряд технологічних закономірностей послідовності складання і дозволяє мінімізувати тривалість виробничого циклу.

Ріст темпів технічної реконструкції підприємств в значній мірі досягається удосконаленням виробничих процесів. Аналіз виробництва показав відставання складальних процесів від заготівельних і механооброблюючих [1,3].

Одним із шляхів підвищення рівня складальних виробництв, є розробка раціональних технологічних процесів складання (ТПС). Ефективність ТПС у значній мірі залежить від раціонального синтезу послідовності складання. Від послідовності складання залежить також тривалість виробничого циклу, продуктивність, собівартість [2]. При цьому важливо проектувати таку послідовність складання, що приводила б до скорочення тривалості виробничого циклу, так як це дає змогу збільшити продуктивність праці, знизити собівартість продукції, прискорити обіг коштів, вкладених у